

Samisk helse og levekår

Kunnskapsgrunnlag til ny Stortingsmelding

Folkehelsekonferansen, 21.09.2023

Liv Elin Torheim, avdelingsdirektør

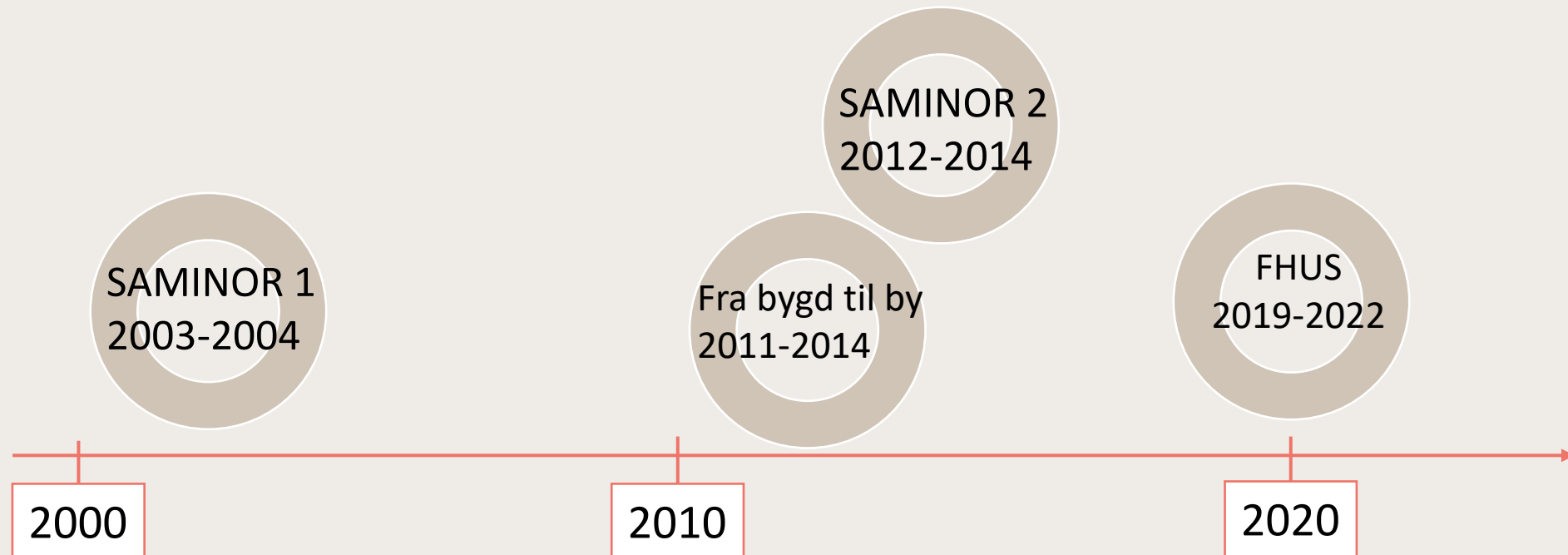

Om oppdraget

- Fra Helse- og omsorgsdepartementet: *Utarbeide kunnskapsgrunnlag til planlagt stortingsmeldingen om folkehelse og levekår i samiske områder*
- FHI og Senter for samisk helseforskning (SSHF)
- Teksten Kapittel i *Folkehelse rapporten*
- Startet før sommeren – leveres i desember
- Inviterer til dialog og innspill

Om datagrunnlaget

- Baserer seg på eksisterende kunnskap fra blant annet:
  - SAMINOR 1 og 2
  - Fra bygd til by
- Supplerende analyser fra Fylkeshelseundersøkelsene (FHUS)

Forskning på den samiske befolkningen

- Hvor er samer bosatt og hvilke grupper inkluderes i forskningen?
- Klarer man å definere og fange opp samisk etnisitet i undersøkelser?
  - Definisjon: hvem er same - hva vil det si å være samisk?
- Leve som minoritet versus som majoritet i eget lokalsamfunn?

Kjennetegn ved den samiske befolkningen som kan påvirke folkehelsen

- Utdanning
  - Samiske kvinner $\geq$ ikke-samiske kvinner
  - Samiske menn $\ll$ (samiske) kvinner og ikke-samiske menn
- Økonomiske vansker
  - Samer $>$ ikke-samer

Folkehelseutfordringer: små forskjeller

- Helseindikatorer for samer i de nordiske landene ganske lik majoritetsbefolkningen (Young, Broderstad, Sumarokov, & Bjerregaard 2020)
- Samer og ikke-samer i samme områder har ganske like folkehelseutfordringer
- Samer litt dårligere fysisk helse enn ikke-samer?

Ulike sider ved helse

Samer sammenlignet med ikke-samer

- Relativt likt for
  - Hjerte- og karsykdom
  - Fysisk aktivitet
  - Kosthold
- Noe lavere alkoholforbruk
- Noe høyere forekomst av type 2-diabetes
- Kvinner: noe høyere forekomst av overvekt/fedme
- Noe høyere forekomst av psykiske plager og symptomer på post-traumatisk stress

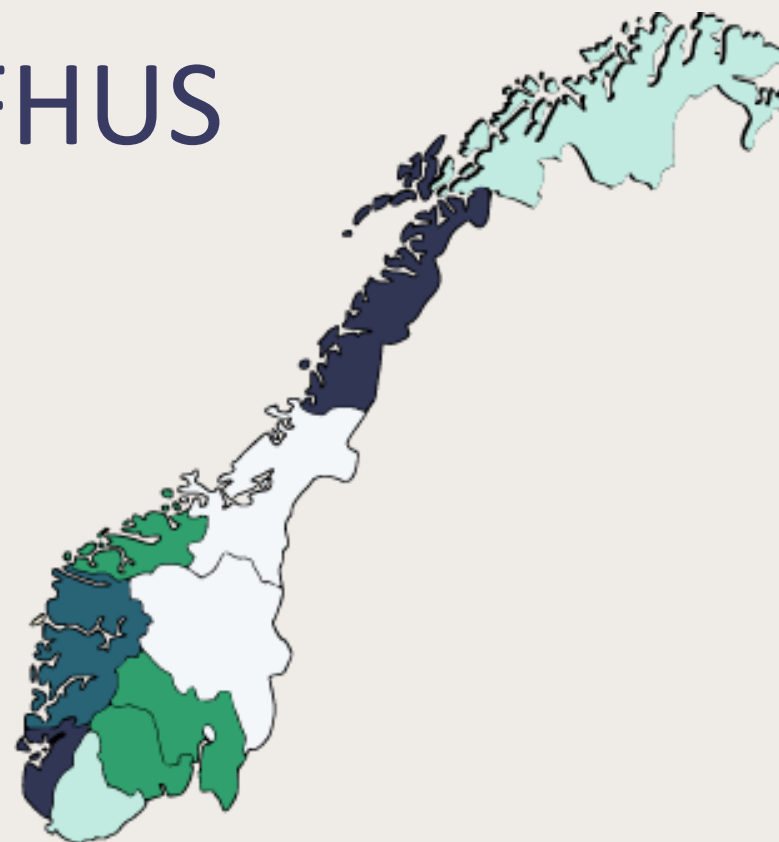

Diskriminering, vold og overgrep

- Samer rapporterer i større grad enn ikke-samer
  - å ha vært utsatt for vold
  - å ha vært utsatt for diskriminering
- Diskriminering, vold, overgrep → innvirkning på fysisk og psykisk helse

Planer for nye analyser: FHUS

- FHUS i Troms og Finnmark (2019) og Nordland (2020): egen modul for deltakere med samisk eller kvensk/norskfinsk bakgrunn
- Data fra FHUS i åtte fylker i perioden 2019-2022
- Sammenligne helse og levekår mellom personer med samisk bakgrunn og hele befolkningen som er undersøkt i FHUS
  - Selvrapportert helse og psykiske plager
  - Ulike aspekter ved livskvalitet og levekår
  - Tar i betraktning bakgrunnsvariabler som kjønn, alder og utdanningsnivå
- Forskjeller mellom samer som bor i kommuner hvor majoriteten er samer, og de som bor i kommuner hvor samer er minoritet

2019	Sogn og Fjordane, Troms og Finnmark, Agder (+ Hedmark og Østfold)
2020	Nordland, Rogaland
2021	Møre og Romsdal, Vestfold og Telemark, Viken
2022	Vestland

Vi ønsker innspill!

- Vi ønsker innspill fra brukere, og særlig unge
- Vi ønsker innspill fra flere fagmiljøer
- Teksten skal gjennom fagfellevurdering

Prosjektgruppen

Folkehelseinstituttet

- Hilde Marie Tvedten
- Hanne Gulseth
- Thomas Nilsen
- Tony Leino
- Liv Elin Torheim

Senter for samisk helseforskning

- Ann Ragnhild Broderstad
- Marita Melhus

Har kontakt med eksperter fra andre institusjoner

To brukerrepresentanter (FHUA-analysene)

Takk for oppmerksomheten!